

MUNI
MED

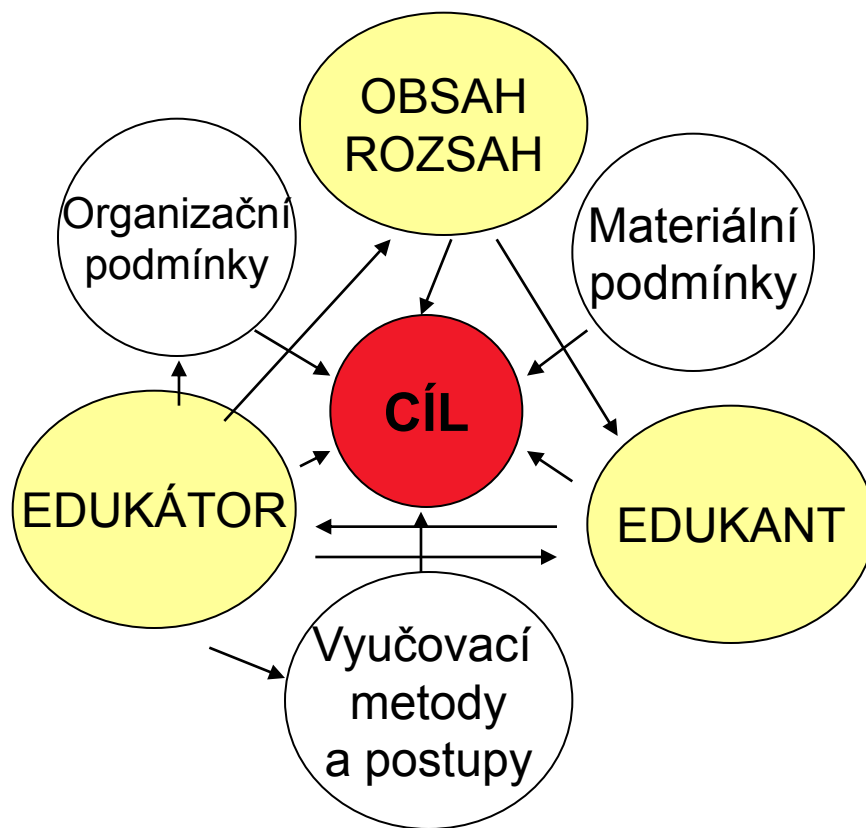
Metodika tvorby a realizace edukačního projektu

Edukační proces

= všechny činnosti lidí, kde dochází k **učení se subjektu** (edukanta), obvykle za působení jiného subjektu (**edukátora**), který **vyučuje** či instruuje (**přímo**) nebo prostřednictvím textu, techniky, médií (**nepřímo**).

Průcha, 2002

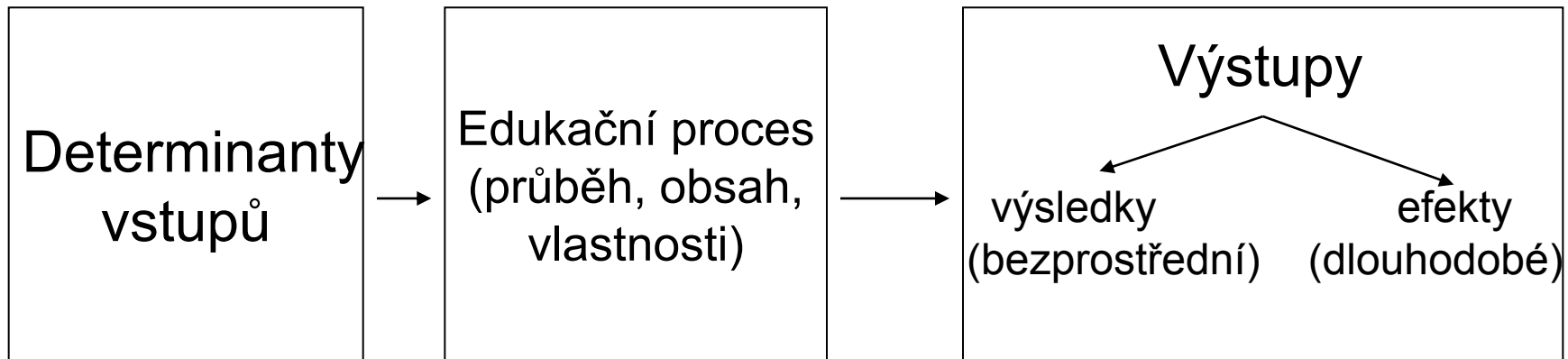
Model edukačního procesu

Obecný model edukačního procesu jako typ sociální interakce

Geografické, sociální, ekonomické, politické prostředí

Edukační prostředí

Edukační proces

- Co determinuje efektivitu edukačního procesu?

Edukační proces

- **Vstupní determinanty**
 - A. Charakteristika edukantů
 - B. Charakteristika edukátora
 - C. Charakteristika konstruktů
 - D. Charakteristika prostředí

Edukační proces - možnosti

- Edukace klientka/tky – individuální, skupinové poradenství a konzultace
- Edukace rodiny – individuální nebo skupinové
- Edukace zdravotnického personálu – porady, semináře, konference,...

Řízení edukačního procesu

- Příprava Ante
- Realizace.....factum
- Hodnocení...post

Edukační proces – metodika

- **Analýza, sběr údajů** (posouzení edukační potřeby a klienta, schopnosti, deficity informací, dovedností, motivace)
- **Edukační diagnóza** (stanovení edukační diagnózy - konkrétní problém, otázky)
- **Edukační plán** (**cíle**, hodnotící kritéria, obsah, intervence)
- **Realizace** edukačního plánu (projektu)
- **Evaluace** (vědomostí, dovedností, postojů klientky, efektivnosti plánu/projektu – bezprostřední, dlouhodobá)

Etapy edukačního projektu (ante)

1. Projektování (příprava a plánování)

- **CO?** – téma edukačního projektu - diagnostika edukační potřeby
- **KOHO?** – diagnostika a charakteristika cílové skupiny
- **PROČ?** – zdůvodnění edukace (východiska), **cíle** edukace
- **JAK?** – forma, metody – jejich vhodnost
- **Za jakých podmínek?** – edukační prostředí, pomůcky, časová dotace, financování, ...
- **S jakým efektem?** – evaluace naplnění cílů = zpětná vazba (kritéria hodnocení)

Cíl edukace

Vytyčuje směr (perspektivu) edukačního působení (směr působení edukátora a činnosti edukanta)

Ucelená představa (ideál) předpokládaných a žádoucích vlastností člověka

Účel, záměr edukace, **výstupy, výsledek**

Nabyté kompetence jedince v oblasti hodnot, postojů, dovedností, poznatků, porozumění
(zdravotní gramotnost a chování)

CÍL

„Cíle si všímej bedlivěji než prostředků...“

J. A. Komenský

Znaky dobrých cílů (Dewey)

Vychází z přítomného stavu a z potřeb (jedince, rodiny, komunity)

Musí být schopen změny

Nesmí být odloučen od reálných prostředků

Znaky dobrých cílů

S (smysluplné, srozumitelné)

M (měřitelné)

A (akceptovatelné)

R (reálné)

T (tvořivé, termínovaný, komplexní, konzistentní)

Klasifikace cílů

Obecné (všestranný harmonický rozvoj)

Odborné – specifické (konkretizované)

Individuální (osobní rozvoj a uplatnění jedince)

Sociální (směrem k zapojení do společnosti)

Cíle edukace - typy

Vnější (neztotožněné, heteronomní)

Vnitřní (sebevýchovné, ztotožněné, autonomní)

Klasifikace cílů edukace

Kognitivní (poznávací – vědomosti)

Afektivní (postoje, hodnoty)

Psychomotorické (dovednosti)

Klasifikace cílů edukace

Kognitivní (poznávací – vědomosti)

Bloomova taxonomie:

- Znalost** (zapamatování, údajů)
- Porozumění** (přeložení, transformace)
- Aplikace**
- Analýza** (vztahy mezi prvky)
- Syntéza** (skládání celku)
- Hodnotící posouzení**

Formulace kognitivních cílů:

Kognitivní (poznávací – vědomosti):

Znalost, zapamatování – kl. po skončení vzdělávání **reprodukuje** faktické údaje, pravidla, postupy, zákony, termíny, kritéria a jiné poznatkové struktury,

Porozumění – kl. ... **vysvětlí** osvojované učivo ve formě pojmů, pouček, zákonů, pravidel, ilustruje učivo na konkrétním příkladu, pravidle, reprodukuje vlastními slovy,

Aplikace – kl. ... **aplikuje** pochopené poznatky, **navrhne další postup** jeho řešení, **použije** ...,

Analýza – kl. ... **analyzuje problém** a nachází vztahy mezi jednotlivými prvky,

Syntéza – kl. ... vytváří poznatkové struktury, kombinuje jejich jednotlivé prvky, vyhledává prvky z různých pramenů a funkčně je **integruje**,

Hodnotící posouzení – kl. ... **posoudí hodnotu** myšlenek, zhodnotí efektivnost opatření a nového postupu, porovná problém s normou a **vyvodí odpovídající závěry** pro jeho další optimalizaci situace či stavu

Klasifikace cílů edukace

Kognitivní (znalosti) - pomocná slovesa:

kl. chápe, reprodukuje, vysvětlí, navrhne postup, analyzuje, kombinuje, integruje, vyvodí odpovídající závěry, ...

Klasifikace cílů edukace

Afektivní (postoje, hodnoty)

Krathwohlova taxonomie:

-**Přijímání** (ochota vnímat)

-**Reagování** (aktivita)

-**Ocenění hodnoty**

-**Integrovaní** (do soustavy hodnot)

-**Interiorizace** (pevné místo v hodnotovém systému osoby)

Klasifikace afektivních cílů edukace

Afektivní (postoje, hodnoty):

Vnímavost – klient je citlivý na existenci určitých jevů nebo stimulů, **vnímá** je, popřípadě je **přijímá**; jeho učení se zaměřuje požadovaným směrem, postupně stimuly vnímá pozorněji a uvědoměleji,

Reagování – klient ochotně **reaguje** na dané stimuly a jevy, podrobuje se určitým pravidlům a normám, **projevuje přitom určitou aktivitu** a je spokojený s tímto reagováním,

Oceňování hodnoty – u klienta dochází k interiorizaci (zvnitřnění) hodnoty prožitku, postoje apod., pociťují závazek k hodnotě, uznávají ji, cení si jí, hodnota např. určitého postoje **začíná ovlivňovat chování klienta, klient si vytváří zájem nebo pozitivní postoj,**

Integrovaní hodnot – klient při reagování na různé situace **integruje hodnoty** do soustavy, určuje pořadí hodnot, dominantní hodnoty, vytváří se základ hodnotového systému klienta,

Interiorizace hodnot v charakteru – dotváří se hierarchie hodnot klienta, jeho **chování je už jasně vyhraněné.**

Klasifikace cílů edukace

Afektivní (postoje, hodnoty) - **pomocná slovesa:**

kl. chápe, reaguje, ocení význam, spolupodílí se, mění systém svých hodnot, ...

Klasifikace cílů edukace

Psychomotorické (konativní - **dovednosti**)

Daveova taxonomie:

- **Imitace** (napodobování činnosti)
- **Manipulace** (práce dle návodu)
- **Zpřesňování** (práce s přesností)
- **Koordinace** (různých činností)
- **Automatizace** (max. výkon s min. energií, kreativita)

Klasifikace psychomotorických cílů edukace

Psychomotorické (konativní - dovednosti)

Imitace – klient ... na této úrovni si osvojí psychomotorické dovednosti na základě pozorování, **napodobí** danou činnost při plné vědomé kontrole jejích jednotlivých úkonů,

Manipulace – klient ... **vykoná** danou činnost **na základě slovního návodu**, činnost se postupně zdokonaluje,

Zpřesňování – klient ... **vykonává** danou činnost **skoro samostatně**, činnost je stále přesnější,

Koordinace – klient ... **vykonává** požadovanou činnost **samostatně a plynule**,

Automatizace – klient ... má **zautomatizované** složky osvojované psychomotorické činnosti

Klasifikace cílů edukace

Psychomotorické (konativní - **dovednosti**) - **pomocná slovesa:**

Kl. předvede, postupuje podle návodu, přesně používá, vykonává samostatně, koordinuje různé činnosti, spolupracuje, má zautomatizované, pracuje efektivně a inovativně, ...

Obsah

Didakticky transformovaný systém poznatků o světě a o člověku v něm (vědomosti, dovednosti a postoje jako základ pro další rozvoj jedince)

Etapy edukačního procesu (factum)

2. Realizace

Motivace (čím?)

Expozice

Fixace

Aplikace

Evaluace

Zásady správné edukace

- **Motivace** – je hybnou silou téměř veškerého lidského jednání. Základní předpoklad účinné edukace
- **Jazyk edukace** – jednoduchý, srozumitelný, přiměřený vzdělání a intelektu, střídavě využívající emotivních výrazových prostředků.
- **System** – od nejdůležitějšího k podružnému, od základního k podrobnému, od jednoduchého ke složitému.
- **Názornost** – využití modelových situací, aktivní řešení problémů, provázání informace se zkušeností edukanta.
- **Individualizace** – cílů, plánu, přístupu, rozsahu a intenzity, použitých prostředků.

Zásady správné edukace

- **Konkrétní cíle (léčby)** – cíle snadněji dosažitelné, nižší, mírnější, kde je vysoce pravděpodobné, že jich nemocný dosáhne. Využití soutěživosti a aktivity edukanta.
- **Konkrétní dovednosti** – nacvičování situací, aktivní spoluúčast klienta/ky, opakování dovedností do dosažení potřebného stupně dokonalosti.
- **Opakování a kontrola** (zpětná vazba pro edukanta i edukátora)
- **Nejčastější chyby** – monolog edukátora, nerespektování individuality klienta/ky, použití jazyka se spoustou odborných výrazů, mnoho teorie, málo praxe.

Motivace

= souhrn všech skutečností, které podporují nebo tlumí jedince, zaměřují určitým směrem, ovlivňují dosažení cíle

Motivace

VNITŘNÍ = potřeby, pohnutky, osobnost, hodnoty, zkušenosti, schopnosti, dovednosti, strach, úzkost

VNĚJŠÍ = biorytmus, okolí, lidé, podněty okolí, zisk, výhody, úspěch – neúspěch (postavení, životní spokojenost, odměny, tresty)

Formy edukace

Individuální edukace

- **Výhody: úzká spolupráce a vztah**, možnost **individualizovat plán** edukace, okamžité přizpůsobení se aktuální situaci, tempo dle edukanta, dle potřeby, aktivita edukanta
- Nevýhody: **značná časová i ekonomická náročnost**, **chybí vzájemná výměna informací více edukantů**.
- ambulance, u lůžka, v rodině, v komunitě,

Vhodná metoda: rozhovor, vysvětlování, instruktáž

Formy edukace

Skupinová edukace

- Vyžaduje od edukátora naprosto odlišný přístup oproti individuálně prováděné edukaci; **řídít diskuzi, vyrovnávat individuální rozdíly** ve schopnosti chápat a učit se u jednotlivých členů skupiny a **podporovat aktivitu** všech zúčastněných.
- Výhoda: **možnost spolupráce a výměny** informací mezi edukanty
- Nevýhoda: **nemožnost individualizovaného přístupu**, někteří se pouze „vezou“
- Častá forma, skupiny homogenní i heterogenní

Vhodná metoda: diskuse, brainwriting, sdílení zkušeností

Didaktické prostředky

Všechno, co podmiňuje a zefektivňuje edukační proces

Skutečné předměty, modely, zobrazení, zvukové pomůcky, dotykové pomůcky, literární pomůcky, programy PC

Audiovizuální technika, multimediální systémy

Učební pomůcky a didaktická technika

- Textové pomůcky
- Modely
- Vizuelní učební pomůcky
- Auditivní pomůcky
- Audiovizuelní pomůcky
- Počítačové programy a INET

Metody a postupy – expozice, fixace

= cesty k dosažení cíle

= systém aktivit edukátora a edukanta

Slovní (slovo, písmo, text)

Demonstrační (pozorování)

Praktické (nácvik, grafika)

Metody a postupy - klasifikace

Receptivní = hotové informace

Reproduktivní = opakování

Kazuistika

Heuristická - samostatné hledání (výzkumná), odpovědi na otázky Co? Jak? Které? Srovnej! Rozlož! Slož!

Metody a postupy – realizace

Aktivní učení a kritické myšlení

= uchopení a prozkoumání myšlenky, porovnání s opačným názorem, klást otázky, systematicky hledat odpovědi

= pochybovat a dospívat k rozhodnutí, závěrům

Metody - realizace

Aktivní učení a kritické myšlení

EVOKACE – samostatné, aktivní vybavení si, co o problému edukant již ví.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU – nové informace, mosty mezi starým a novým.

REFLEXE – vyjádření myšlenek vlastními slovy/parafráze, výměna názorů mezi edukanty, diskuze, formulace závěrů.

Metody - realizace

Aktivní učení a kritické myšlení – podmínky:

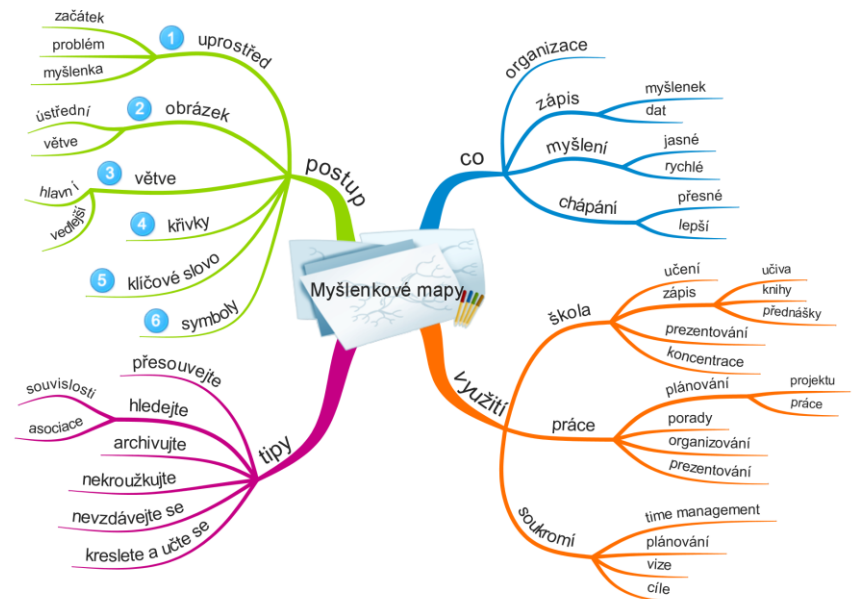
Mozkově kompatibilní prostředí:

Tolerance, spolupráce, důvěra, odpovědnost, smysluplnost učiva, možnost výběru, přiměřený čas, obohacené prostředí, okamžitá zpětná vazba

Metody - realizace

Příklady metod:

Dvojité zápisníky, pexeso,
Čtení s otázkami,
Brainstorming, brainwriting
Myšlenkové mapy

Kriteria při volbě metod

Efektivnost (povede k cíli?)

Kolik času vyžaduje?

Je reálná? (pomůcky, možnosti, schopnosti)

Vyvolává pasivní či aktivní přístup?

Jaké tempo udává?

Jakou míru kontroly vyžaduje?

Realizace: kde?

- **během hospitalizace** (např. komplexní léčebné a edukační kurzy nebo individuální edukace)
- **ambulantně** (individuální nebo skupinová edukace a poradenství, např. denní stacionář)
- **během návštěv v rodinách** (individuální nebo skupinová edukace)
- **při rekondičních pobytech** (individuální nebo skupinová edukace)
- **v lázních** (individuální nebo skupinová edukace)
- **telefonicky**, příp. přes skype, telemost apod.

Etapy edukačního procesu (post)

3. Hodnocení

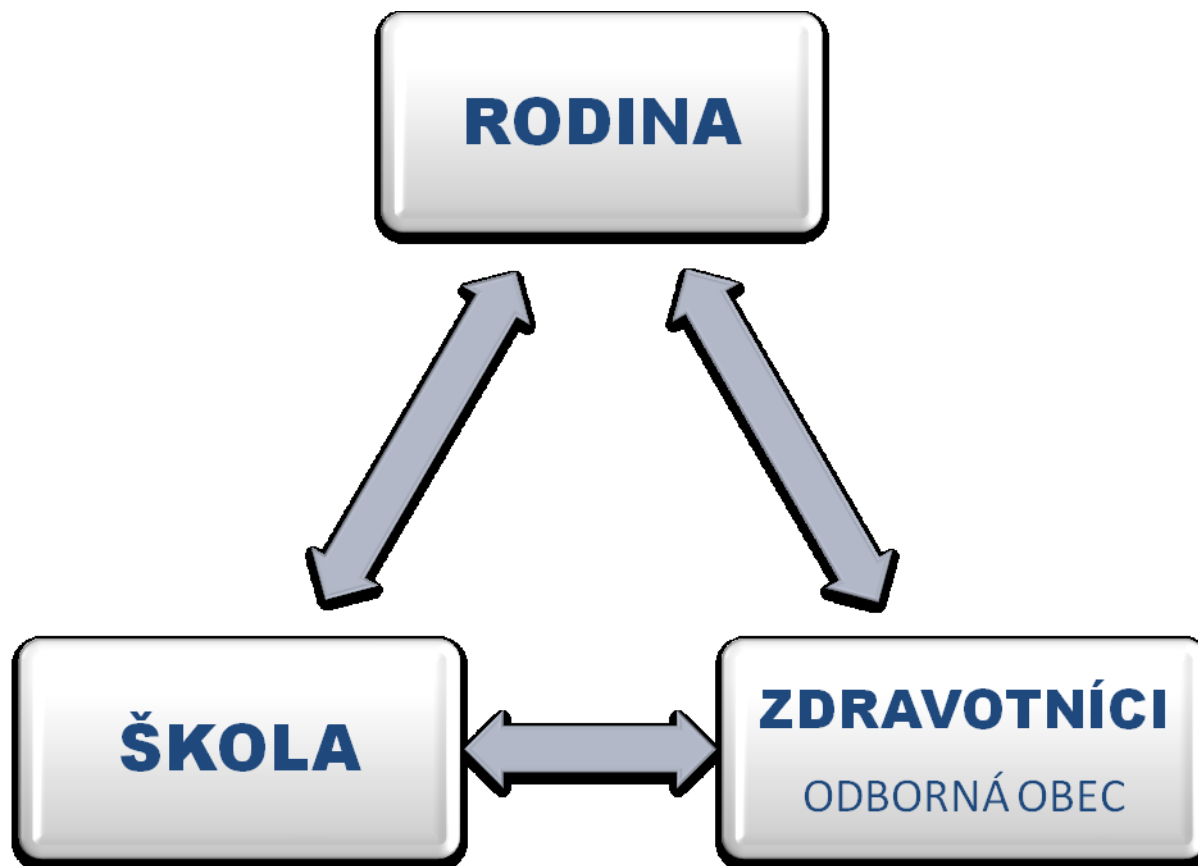
- Zjišťování (efektivity procesu)
- Posuzování (splnění cíle/ů)
- Rozhodování o změně

Etapy edukačního procesu

Dokumentace:

- Součást edukačního procesu (kontinuita vzdělávání)
- Doklad o plánu a výstupech (práci zdravotníka)
- Zdroj informací pro ostatní
- Zabraňuje duplicitnosti
- Forenzní materiál

Tři pilíře edukace

VÝSLEDEK

- **VYŠŠÍ ÚROVEŇ ZDRAVOTNÍ GRAMOSTNOSTI
POPULACE**